نکـــات طلایـــی و نموداری
آیین دادرسی کیفری

شامل

برجسته‌سازی قانون، شرح مختصر قانون

قوانین نموداری، نکات طلایی

و تفکیک مباحث مهم

قابل استفاده داوطلبان کلیه آزمون‌های حقوقی

وکالت، قضاوت، مشاوران

کارشناسی ارشد و دکتری

زهرا معصومی

انتشارات اندیشه ارشد

سرشناسه	: معصومی، زهرا، ۱۳۷۰ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام .Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: نکات طلایی و نموداری آیین دادرسی کیفری شامل برجسته‌سازی قانون، شرح مختصر قانون، قوانین نموداری، نکات طلایی و تفکیک مباحث مهم.../ زهرا معصومی.
مشخصات نشر	: تهران: اندیشه ارشد، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۱ ص.
شابک	: 978-600-8771-57-9
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: آیین دادرسی جزایی -- ایران-- راهنمای آموزشی (عالی)
موضوع	: (Criminal procedure -- Iran -- Study and teaching (Higher
موضوع	: آیین دادرسی جزایی -- ایران-- آزمون‌ها و تمرین‌ها (عالی)
موضوع	: (Criminal procedure -- Iran -- Examinations, questions, etc. (Higher
موضوع	: حقوق جزا -- ایران
موضوع	: Criminal law -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷۴۶۰۴KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵۰۵/۳۴۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۳۵۲۶۵

انتشارات اندیشه ارشد

نام کتاب : **نکات طلایی و نموداری آیین دادرسی کیفری**

نام مؤلفان : **زهرا معصومی**

حروفچینی و صفحه‌آرایی : **واحد تایپ و صفحه‌آرایی انتشارات اندیشه ارشد**

نوبت چاپ : **سوم ۱۴۰۵**

قیمت :

شمارگان : **۲۵۰ نسخه**

شماره استاندارد بین‌المللی کتاب (شابک): ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۷۱-۵۷-۹

International Standard Book Number(ISBN): 978-600-8771-57-9

مرکز پخش: میدان انقلاب –خیابان وحیدنظری –بین دوازده فروردین و منیری جاوید – پلاک ۱۳۰ –طبقه اول –واحد ۲

تلفن: ۶۶۹۷۹۲۲۷-۶۶۹۷۹۲۳۴

هرگونه الگوبرداری از سبک و سیاق و یا تکثیر کل یا قسمتی از کتاب‌های انتشارات اندیشه ارشد شرعاً حرام و قانوناً ممنوع می‌باشد و متخلف براساس قانون دفاع از حقوق مولفین و مصنفین تحت پیگرد شدید قانونی قرار خواهد گرفت.

واحد حقوقی انتشارات اندیشه ارشد: ۶۶۹۷۹۲۲۷-۶۶۹۷۹۲۳۴

فهرست موضوعی

بخش اول: کلیـــــــات ۷

فصل اول - تعریف آیین دادرسی کیفری و اصول حاکم بر آن ۸

فصل دوم - دعوای عمومی و دعوای خصوصی ۱۲

بخش دوم: کشف جرم و تحقیقات مقدماتی ۲۲

فصل اول - دادسرا و حدود صلاحیت آن ۲۳

فصل دوم - ضابطان دادگستری و تکالیف آنان ۲۵

فصل سوم - وظایف و اختیارات دادستان ۴۰

فصل چهارم - وظایف و اختیارات بازپرس ۵۶

مبحث اول - اختیارات بازپرس و حدود آن ۵۶

مبحث دوم - صلاحیت بازپرس ۶۸

فصل پنجم - معاینه محل، تحقیق محلی، بازرسی و کارشناسی ۷۲

فصل ششم - احضار و تحقیق از متهم، شهود و مطلعان ۹۰

مبحث اول - احضار، جلب و تحقیق از متهم ۹۰

مبحث دوم - احضار و تحقیق از شهود و مطلعان ۱۰۲

فصل هفتم - قرارهای تأمین و نظارت قضایی ۱۰۷

فصل هشتم - اقدامات بازپرس و دادستان پس از ختم تحقیقات ۱۲۸

فصل نهم - تحقیقات مقدماتی جرایم اطفال و نوجوانان ۱۳۷

فصل دهم - وظایف و اختیارات دادستان کل کشور ۱۳۹

بخش سوم: دادگاه‌های کیفری، رسیدگی و صدور رأی ۱۴۳

فصل اول - تشکیلات و صلاحیت دادگاه‌های کیفری ۱۴۴
فصل دوم - رسیدگی به ادله اثبات ۱۵۶
فصل سوم - رسیدگی در دادگاه‌های کیفری ۱۶۱
مبحث اول - کیفیت شروع به رسیدگی ۱۶۱
مبحث دوم - ترتیب رسیدگی ۱۷۱
مبحث سوم - صدور رأی ۱۷۵
فصل چهارم - رسیدگی در دادگاه کیفری یک ۱۷۸
مبحث اول - مقدمات رسیدگی ۱۷۸
مبحث دوم - ترتیب رسیدگی ۱۸۳
مبحث سوم - صدور رأی ۱۸۵
فصل پنجم - رأی غیابی و واخواهی ۱۸۶
فصل ششم - رسیدگی در دادگاه اطفال و نوجوانان ۱۸۷
مبحث اول - تشکیلات ۱۸۷
مبحث دوم - ترتیب رسیدگی ۱۸۸
فصل هفتم - احاله ۱۹۰
فصل هشتم - رد دادرس ۱۹۱
بخش چهارم: اعتراض به آراء ۱۹۵
فصل اول - کلیات ۱۹۶
فصل دوم - کیفیت رسیدگی دادگاه تجدیدنظر استان ۲۰۳
فصل سوم - کیفیت رسیدگی دیوان‌عالی کشور ۲۰۹
فصل چهارم - اعاده دادرسی ۲۱۴

بخش پنجم: اجرای احکام کیفری و اقدامات تأمینی و تربیتی ۲۱۹

فصل اول - کلیات ۲۲۰

فصل دوم - اجرای مجازات حبس ۲۲۹

فصل سوم - اجرای محکومیت‌های مالی ۲۳۶

فصل چهارم - اجرای سایر احکام کیفری ۲۴۰

فصل پنجم - اجرای قرار تعلیق اجرای مجازات، آزادی مشروط، قرار تعویق صدور حکم، نظام نیمه آزادی و آزادی تحت نظارت سامانه‌های الکترونیکی ۲۴۳

بخش ششم: هزینه دادرسی ۲۴۷

بخش هفتم: سایر مقررات ۲۵۱

بخش هشتم: آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح ۲۵۵

فصل اول ـ کلیات ۲۵۶

فصل چهارم ـ کشف جرم و تحقیقات مقدماتی ۲۶۴

مبحث اول ـ ضابطان نظامی و تکالیف آنان ۲۶۴

مبحث دوم ـ کارشناسی ۲۶۷

مبحث سوم ـ احضار ۲۶۸

مبحث چهارم ـ قرار بازداشت موقت ۲۶۹

مبحث پنجم ـ مرور زمان ۲۷۰

فصل پنجم ـ وکالت در دادسرا و دادگاه نظامی ۲۷۲

فصل هفتم ـ تجدیدنظر و اعاده‌دادرسی ۲۷۴

فصل هشتم ـ اجرای احکام ۲۷۵

فصل نهم ـ زندان ها و بازداشتگاههای نظامی ۲۷۶

بخش نهم: دادرسی الکترونیکی ۲۷۹

بخش دهم: آیین دادرسی جرائم رایانه‌ای ۲۸۷

بخش یازدهم: آیین‌دادرسی جرائم اشخاص حقوقی ۲۹۵

بخش دوازدهم: سایر مقررات ۲۹۹

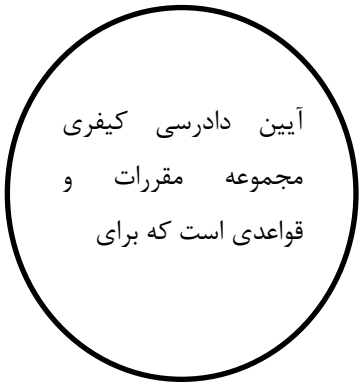
منابع: ۳۰۱

بخش اول:

کلیـــــــات

فصل اول – تعریف آیین دادرسی کیفری و اصول حاکم بر آن

ماده ۱-

- کشف جرم
- تعقیب متهم
- تحقیقات مقدماتی
- میانجیگری
- صلح میان طرفین
- نحوه رسیدگی
- صدور رأی
- طرق اعتراض آراء
- اجرای آراء
- تعیین وظایف و اختیارات مقامات قضایی و ضابطان

دادگستری و رعایت حقوق متهم، بزه‌دیده و جامعه وضع می‌شود.

نکته طلایی : هر بزه ارتکابی نوعی از واکنش اجتماع را به دنبال دارد در آیین دادرسی کیفری چگونگی نشان دادن این واکنش و مراحل آن مورد بحث قرار می گیرد.

مراحل بروز این واکنش به همان ترتیبی که در منطوق ماده آمده است می باشد که عبارت است از : کشف جرم ، تحقیقات مقدماتی ، سعی در ایجاد صلح میان طرفین و ارجاع به میانجیگری (با رعایت شرایط ماده ۸۲) ، اجرای آرا.

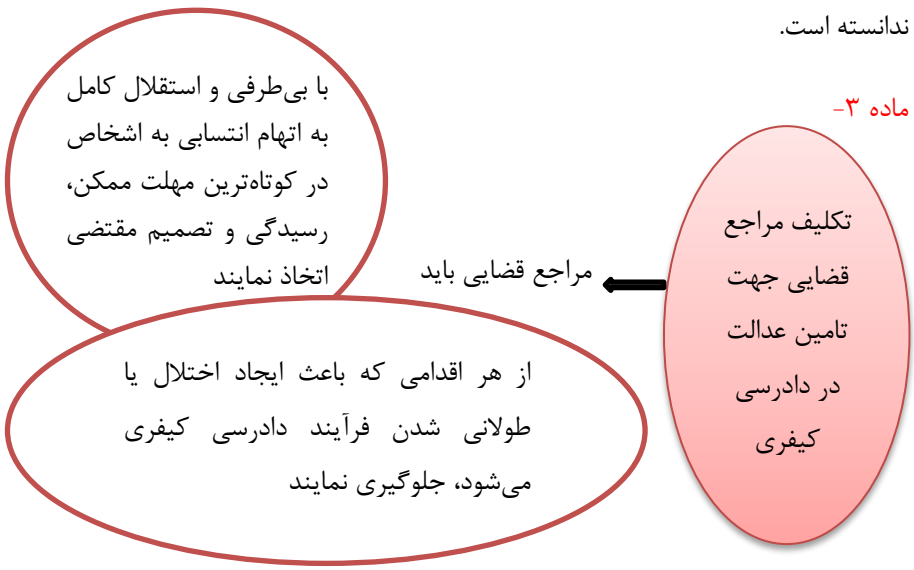
ماده ۲-

اصول حاکم بر دادرسی کیفری

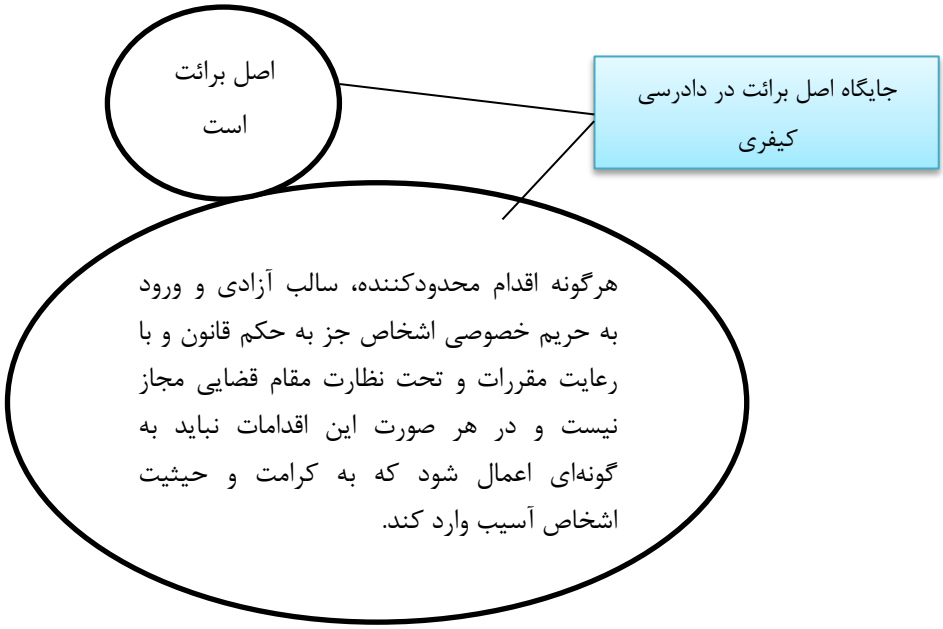
- دادرسی کیفری باید مستند به قانون باشد،
- حقوق طرفین دعوی را تضمین کند
- قواعد آن نسبت به اشخاصی که در شرایط مساوی به سبب ارتکاب جرایم مشابه تحت تعقیب قرار می‌گیرند، به صورت یکسان اعمال شود.

نکته طلایی : اصل برائت یکی از اصول فقهی است که ماده فوق الذکر به عنوان یکی از اصول حاکم بر دادرسی از آن نام برده و به استناد همین اصل ورود به حریم خصوصی و سلب آزادی اشخاص را جایز ندانسته است.

ماده ۳-

ماده ۴-

ماده ۵- متهم **باید در اسرع وقت**، از **موضوع و ادله اتهام انتسابی** آگاه و از حق دسترسی به وکیل و سایر حقوق دفاعی مذکور در این قانون بهره‌مند شود.

ماده ۶- متهم، بزه‌دیده، شاهد و سایر افراد ذی‌ربط باید از حقوق خود در فرآیند دادرسی آگاه شوند و سازوکارهای رعایت و تضمین این حقوق فراهم شود.

ماده ۷- در تمام مراحل دادرسی کیفری، رعایت حقوق شهروندی مقرر در «قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی مصوب ۱۵ /۲ /۱۳۸۳» از سوی تمام مقامات قضایی، ضابطان دادگستری و سایر اشخاصی که در فرآیند دادرسی مداخله دارند، الزامی است. **متخلفان علاوه بر جبران خسارات وارده**، به مجازات مقرر در ماده (۵۷۰) قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب ۲ /۳ /۱۳۷۵ محکوم می‌شوند، مگر آنکه در سایر قوانین مجازات شدیدتری مقرر شده باشد.

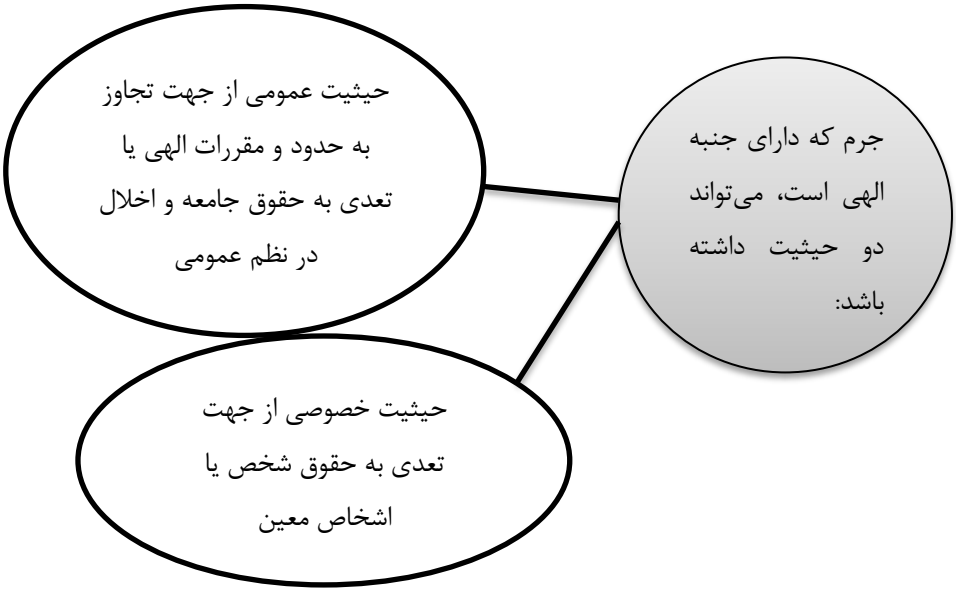
نکته طلایی :

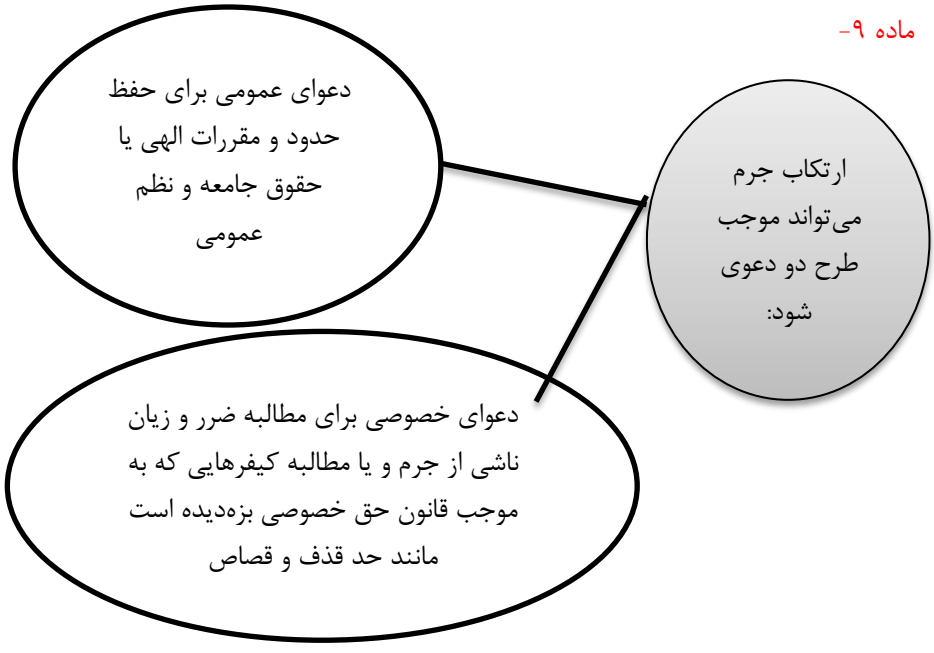
- آگاهی از موضوع و ادله اتهام انتسابی و حق دسترسی به وکیل و سایر حقوق دفاعی در اسرع وقت
- آگاهی از حقوق خود در فرآیند دادرسی و فراهم شدن سازوکارهای رعایت و تضمین این حقوق
- رعایت حقوق شهروندی مقرر در قانون احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی از سوی تمام اشخاصی که در فرآیند دادرسی مداخله دارند.

فصل دوم – دعوای عمومی و دعوای خصوصی

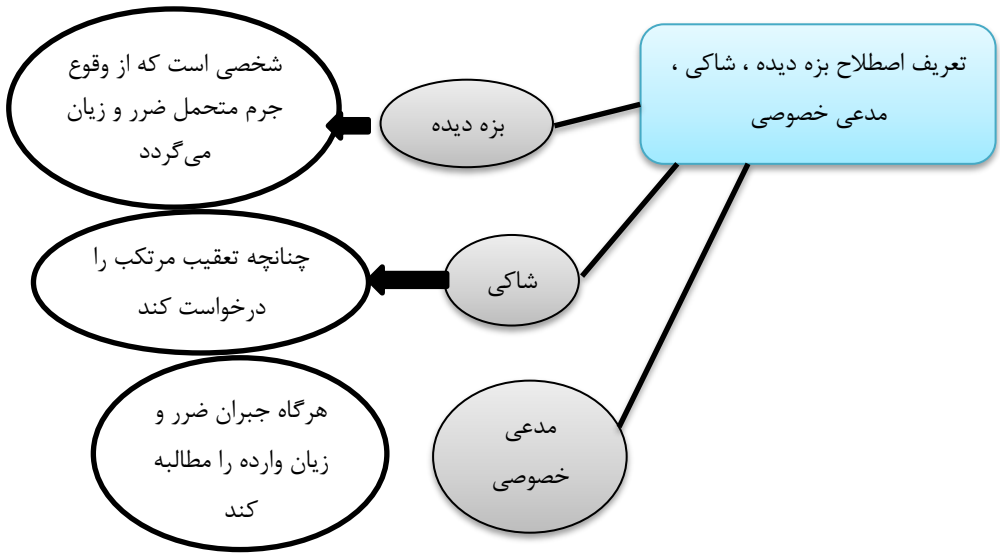
ماده ۸ – **محکومیت به کیفر فقط ناشی از ارتکاب جرم است**

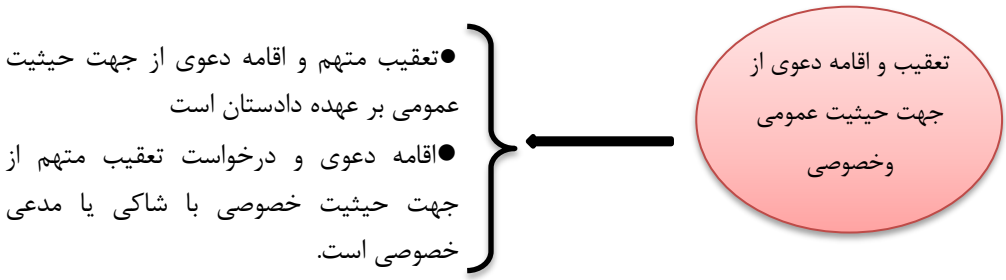
ماده ۹-

ماده ۱۰-

ماده ۱۱-

نکات طلایی :

نکته ۱: اقامه دعوی از جهت حیثیت عمومی بر عهده دادستان است و دادستان این وظیفه را برای حفظ حقوق عامه انجام میدهد و اگر در خاتمه تحقیقات دریافت متهم بی گناه است یا ادله حاکی از بی گناهی او کشف نمود ملزم به ارائه این ادله می باشد.

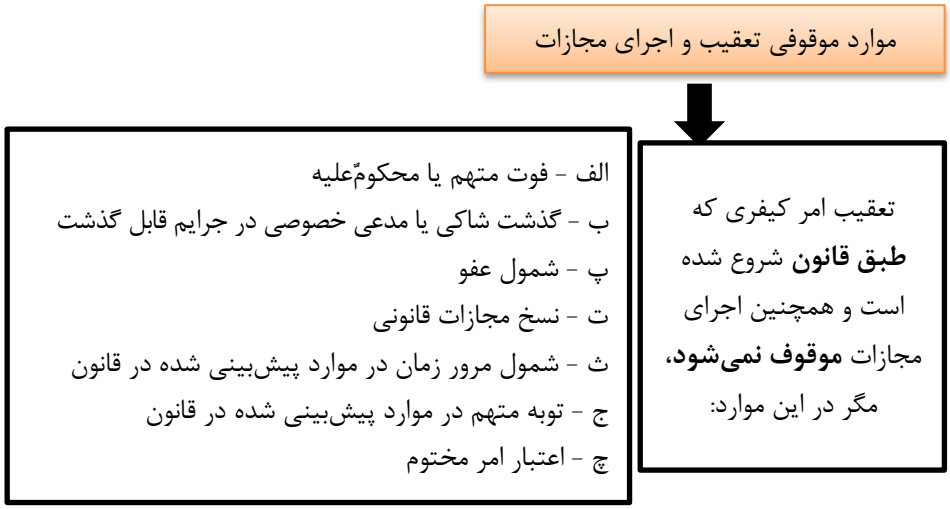
نکته ۲: هدف از اقامه دعوی از جهت حیثیت خصوصی صرفا تامین منافع شخص زیان دیده است که این دعوی قابل استرداد و مصالحه می باشد لکن هدف از تعقیب جنبه عمومی جرم همانطور که در بند فوق بیان شد حفظ حقوق عامه است بنابراین قابل استرداد و مصالحه نیست.

ماده ۱۲- تعقیب متهم **در جرایم قابل گذشت**، فقط با **شکایت شاکی شروع** و در صورت گذشت او **موقوف** می‌شود.

تبصره - تعیین جرایم قابل‌گذشت **به موجب قانون** است.

نکته طلایی : اصل بر غیر قابل گذشت بودن جرائم می باشد.

ماده ۱۳-

تبصره ۱- درباره **دیه** مطابق قانون مجازات اسلامی عمل می‌گردد.

تبصره ۲- هرگاه مرتکب جرم **پیش از صدور حکم قطعی** مبتلا به جنون شود، تا زمان **افاقه** ، تعقیب و دادرسی متوقف می شود. مگر آنکه در **جرائم حق الناسی** شرایط اثبات جرم به نحوی باشد که فرد مجنون یا فاقد هوشیاری در فرض افاقه نیز نتواند از خود رفع اتهام کند. در این صورت به **ولی یا قیم یا سرپرست قانونی** وی ابلاغ می شود که ظرف مهلت پنج روز نسبت به معرفی وکیل اقدام نماید. در صورت عدم معرفی، صرف نظر از نوع جرم ارتکابی و میزان مجازات آن وفق مقررات برای وی وکیل تسخیری تعیین می شود و تعقیب و دادرسی ادامه می یابد.

نکته طلایی :

تاثیر بروز جنون در مراحل مختلف دادرسی کیفری

جنون در حین ارتکاب جرم

به موجب ماده ۱۴۹ قانون مجازات اسلامی در صورت بروز جنون در حین ارتکاب جرم به نحوی که مرتکب فاقد اراده یا قوه تمییز باشد رافع مسئولیت کیفری است

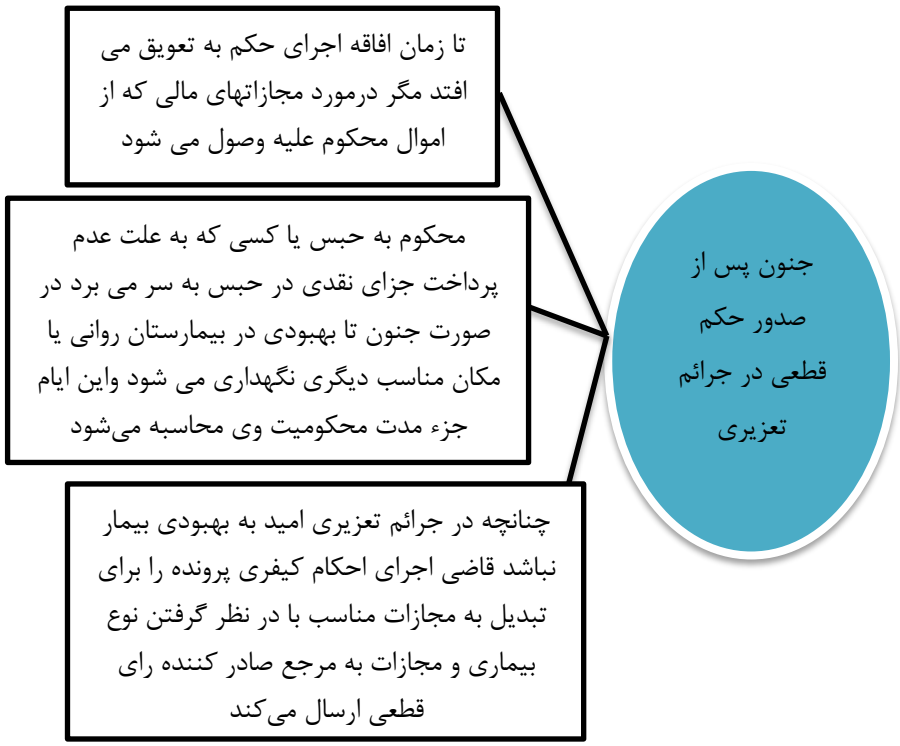
جنون پس از ارتکاب جرم تا پیش از صدور حکم قطعی

در کلیه جرائم به استناد تبصره ۲ ماده ۱۳ ق.آ.د.ک تا زمان افاقه، تعقیب و دادرسی متوقف می شود

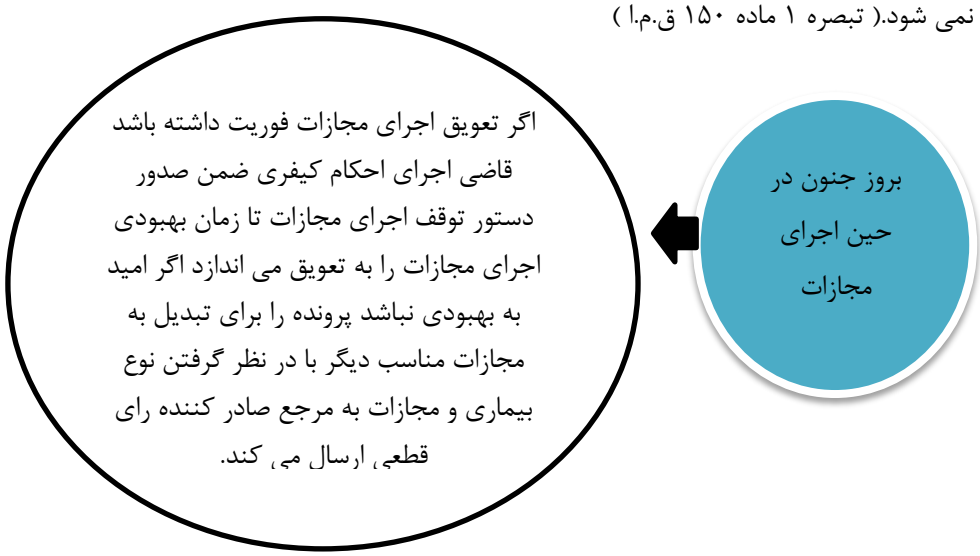
مگر در جرائم حق الناسی که ادله اثبات جرم به نحوی باشد که فرد مجنون یا فاقد هوشیاری در فرض افاقه نیز نتواند از خود رفع اتهام کند

جنون پس از صدور حکم قطعی

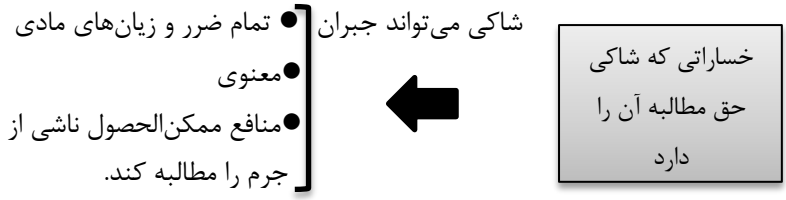
هرگاه اجرای مجازات باعث تشدید بیماری یا تاخیر در بهبودی وی شود قاضی اجرای احکام تا زمان بهبودی اجرای مجازات را به تعویق می اندازد

نکته : هرگاه مرتکب یکی از جرائم موجب حد پس از صدور حکم قطعی دچار جنون شود حد ساقط نمی شود.(تبصره ۱ ماده ۱۵۰ ق.م.ا)

ماده ۱۴-

تبصره ۱- زیان **معنوی عبارت از صدمات روحی یا هتک حیثیت و اعتبار شخصی، خانوادگی یا اجتماعی است**. دادگاه می‌تواند علاوه بر صدور حکم به جبران خسارت مالی، به رفع زیان از طرق دیگر از قبیل الزام به عذرخواهی و درج حکم در جراید و امثال آن حکم نماید.

تبصره ۲- منافع ممکن‌الحصول تنها به مواردی اختصاص دارد که صدق اتلاف نماید. همچنین مقررات مرتبط به منافع ممکن‌الحصول و نیز پرداخت خسارت معنوی شامل جرایم موجب تعزیرات منصوص شرعی و دیه نمی‌شود.

ماده ۱۵-

پس از آنکه متهم تحت تعقیب قرار گرفت، زیان دیده ازجرم می‌تواند تصویر یا رونوشت مصدق تمام مدارک خود را جهت پیوست به پرونده به مرجع تعقیب تسلیم کند و تا قبل از اعلام ختم دادرسی دادخواست ضرر و زیان خود را تسلیم دادگاه کند. مطالبه ضرر و زیان و رسیدگی به آن، مستلزم رعایت تشریفات آیین‌دادرسی مدنی است.

ماده ۱۶-

هرگاه دعوای ضرر و زیان ابتداء در دادگاه حقوقی اقامه شود، دعوای مذکور قابل طرح در دادگاه کیفری نیست،

مگر آنکه مدعی خصوصی پس از اقامه دعوی در دادگاه حقوقی، متوجه شود که موضوع واجد جنبه کیفری نیز بوده است که در این صورت می‌تواند با استرداد دعوی، به دادگاه کیفری مراجعه کند

اما چنانچه دعوای ضرر و زیان ابتداء در دادگاه کیفری مطرح و صدور حکم کیفری به جهتی از جهات قانونی با تأخیر مواجه شود، مدعی خصوصی می‌تواند با استرداد دعوی، برای مطالبه ضرر و زیان به دادگاه حقوقی مراجعه کند. چنانچه مدعی خصوصی قبلاً هزینه دادرسی را پرداخته باشد نیازی به پرداخت مجدد آن نیست

ماده ۱۷-

تکلیف دادگاه کیفری در رسیدگی به دعوای ضرر و زیان

دادگاه مکلف است ضمن صدور رأی کیفری، در خصوص ضرر و زیان مدعی خصوصی نیز طبق ادله و مدارک موجود رأی مقتضی صادر کند، مگر آنکه رسیدگی به ضرر و زیان مستلزم تحقیقات بیشتر باشد که در این صورت، دادگاه رأی کیفری را صادرو پس از آن به دعوای ضرر و زیان رسیدگی می‌نماید.

نکته طلایی: رسیدگی به دعوای ضرر و زیان زیان دیده از جرم در محکمه کیفری، مستلزم تقدیم دادخواست است.

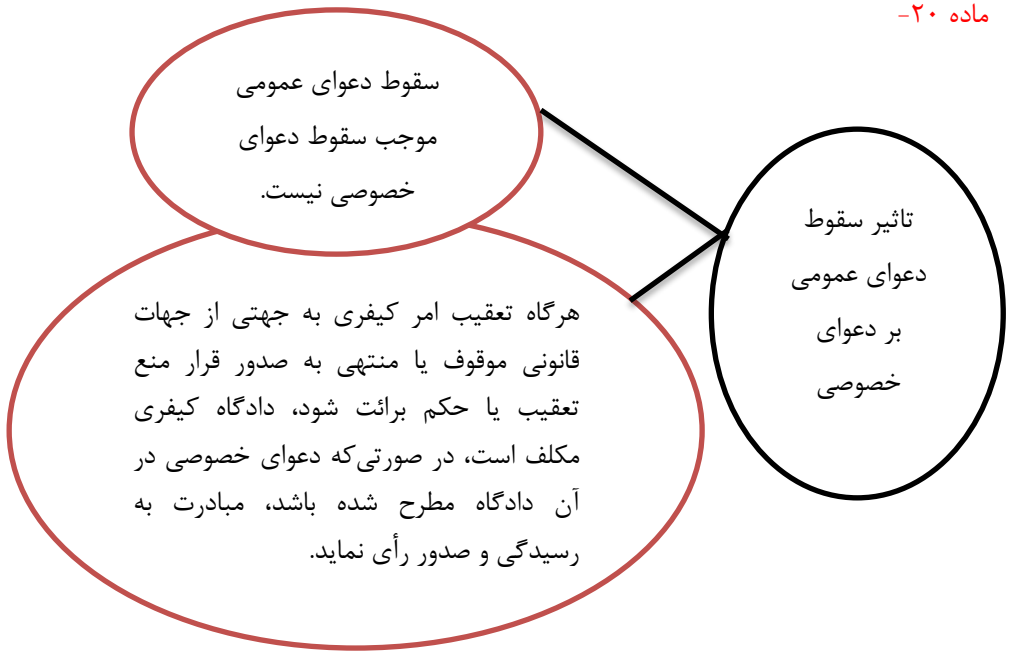
ماده ۱۸-

هرگاه رأی قطعی کیفری مؤثر در ماهیت امر حقوقی باشد، برای دادگاهی که به امر حقوقی یا ضرر و زیان رسیدگی می‌کند، لازم‌الاتباع است.

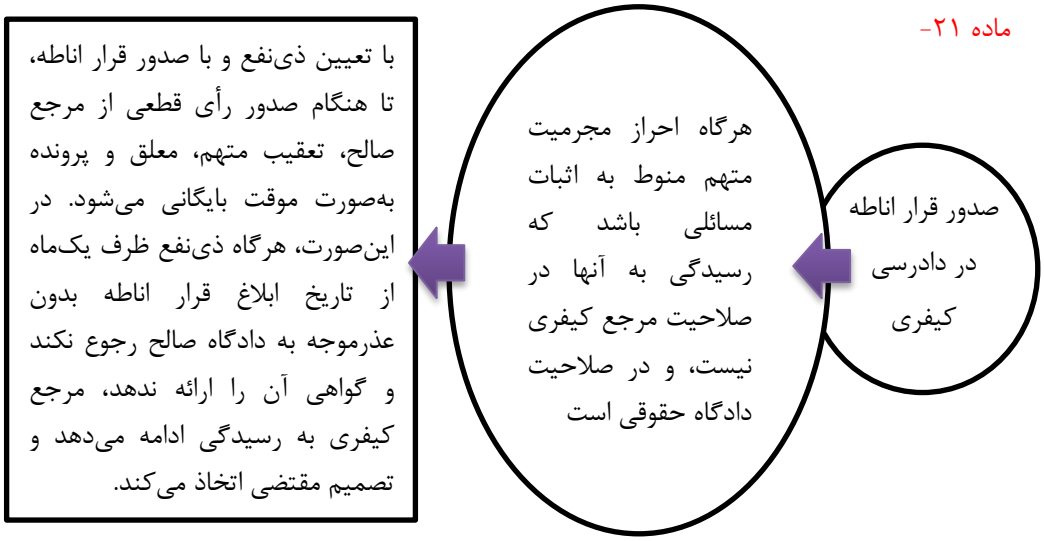
ماده ۱۹- دادگاه در مواردی که حکم به رد عین، مثل و یا قیمت مال صادر می‌کند، **مکلف است** میزان و مشخصات آن را قید و در صورت تعدد محکومٌ‌علیه، حدود مسؤولیت هر یک را مطابق مقررات مشخص کند.

تبصره - درصورتی‌که حکم به پرداخت قیمت مال صادر شود، قیمت زمان اجرای حکم، ملاک است.

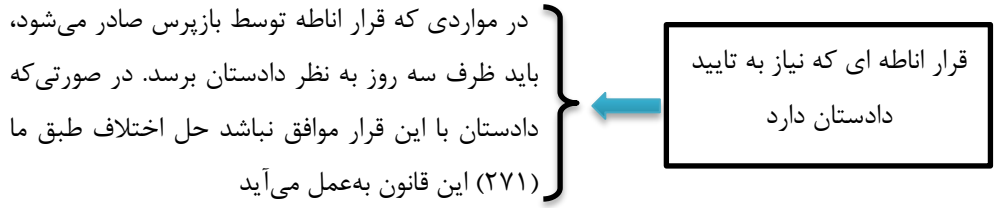
ماده ۲۰-

ماده ۲۱-

تبصره ۱-

تبصره ۲- **اموال منقول** از شمول این ماده مستثنی هستند.

تبصره ۳- مدتی که پرونده به‌صورت **موقت بایگانی** می‌شود، **جزء مواعد مرور زمان محسوب نمی‌شود.**

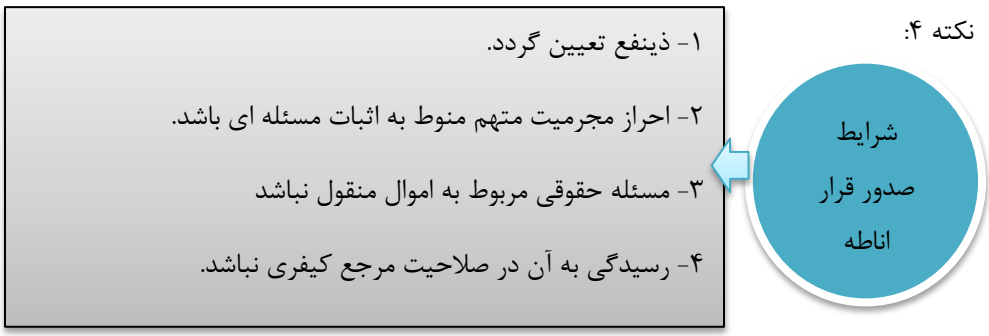
نکات طلایی :

نکته ۱: در مرحله تحقیقات مقدماتی بازپرس و دادستان (در غیر جرائم مستوجب مجازات مقرر در ماده ۳۰۲ این قانون که در صورت کمبود بازپرس، دادستان تحقیقات مقدماتی را انجام می‌دهد) صلاحیت صدور قرار اناطه را دارد و بعد از صدور کیفر خواست و ارجاع پرونده به دادگاه همچنین در جرائمی که مستقیم در دادگاه مطرح می‌شود قاضی محکمه کیفری صلاحیت صدور قرار اناطه را دارد.

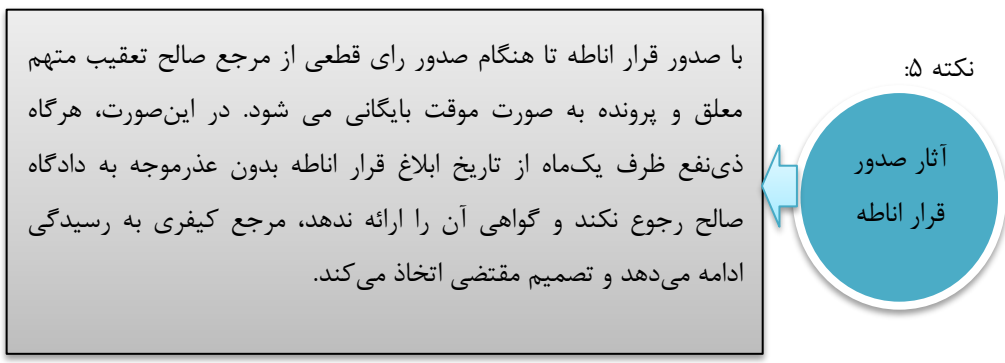
نکته ۲: اگر قرار اناطه توسط بازپرس یا دادستان صادر شود ظرف ۱۰ روز برای اشخاص مقیم ایران و ظرف یک ماه برای اشخاص مقیم خارج قابل اعتراض است.

نکته ۳: هرگاه احراز مجرمیت متهم منوط به اثبات مسئله ای است که مربوط به اختلاف در مالکیت مال منقول است قرار اناطه صادر نمی شود و محکمه کیفری به این اختلاف رسیدگی می کند.

نکته ۴:

نکته ۵:

بخش دوم:

کشف جرم و تحقیقات مقدماتی

فصل اول – دادسرا و حدود صلاحیت آن

ماده ۲۲-

- به منظور کشف جرم
- تعقیب متهم
- انجام تحقیقات
- حفظ حقوق عمومی و اقامه دعوای لازم در این مورد
- اجرای احکام کیفری
- انجام امور حسبی و سایر وظایف قانونی

← درحوزه قضایی هر شهرستان و در معیت دادگاههای آن حوزه دادسرای عمومی و انقلاب و همچنین در معیت دادگاههای نظامی استان دادسرای نظامی تشکیل می‌شود

ماده ۲۳-دادسرا به **ریاست دادستان** تشکیل می‌شود و به تعداد لازم

- معاون
- دادیار
- بازپرس
- کارمند اداری دارد

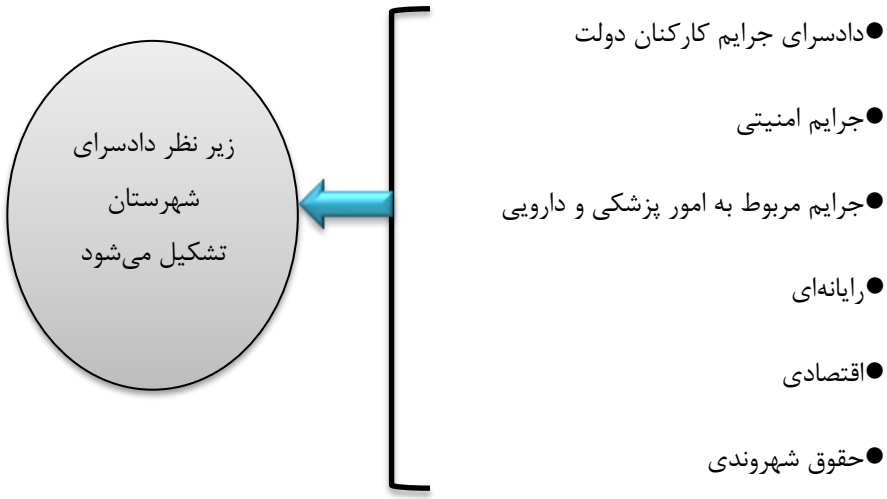
ماده ۲۴-

مقام قضایی صالح جهت انجام وظایف دادستان در حوزه قضایی بخش

← درحوزه قضایی بخش، وظایف دادستان بر عهده رییس حوزه قضایی و در غیاب وی بر عهده دادرس علی‌البدل دادگاه است

ماده ۲۵-

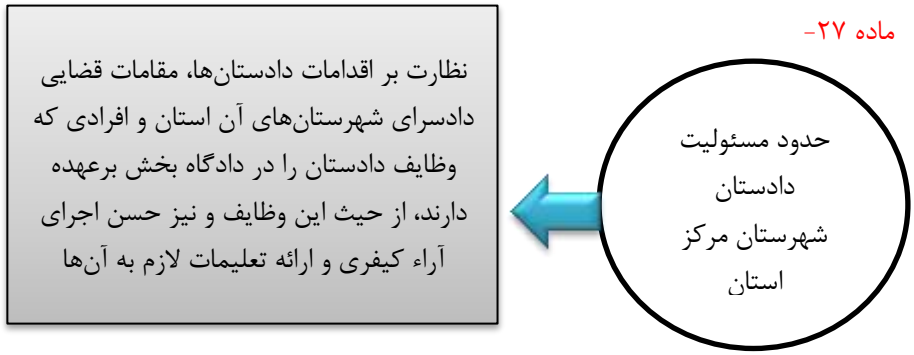
به تشخیص رییس قوه قضاییه، دادسراهای تخصصی از قبیل :

ماده ۲۶- انجام **وظایف دادسرا** در مورد جرایمی که رسیدگی به آنها در صلاحیت دادگاهی غیر از دادگاه محل وقوع جرم است، به‌عهده **دادسرایی است که در معیت دادگاه صالح انجام وظیفه می‌کند مگر آنکه قانون به نحو دیگری مقرر نماید**.

نکته طلایی : هرگاه رسیدگی به جرائمی که در صلاحیت دادگاه کیفری یک است در خارج از حوزه قضایی محل وقوع جرم رسیدگی می شود تمام وظایف و اختیارات دادسرا از جمله شرکت در جلسه محاکمه و دفاع از کیفر خواست **به عهده دادسرای محل وقوع جرم است** .

ماده ۲۷-

فصل دوم – ضابطان دادگستری و تکالیف آنان

ماده ۲۸-

ضابطان دادگستری مأمورانی هستند که تحت نظارت و تعلیمات دادستان در

- کشف جرم
- حفظ آثار و علائم و جمع‌آوری ادله وقوع جرم
- شناسایی و یافتن
- جلوگیری از فرار و مخفی شدن متهم
- تحقیقات مقدماتی ، ابلاغ اوراق و اجرای تصمیمات قضایی

به موجب قانون اقدام می‌کنند.

ماده ۲۹-

ضابطان دادگستری عبارتند از:

الف - ضابطان عام شامل فرماندهان، افسران و درجه‌داران نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران که آموزش مربوط را دیده باشند.

- ضابطان خاص شامل مقامات و مأمورانی که به موجب قوانین خاص در حدود وظایف محول شده ضابط دادگستری محسوب می‌شوند؛ از قبیل رؤسا، معاونان و مأموران زندان نسبت به امور مربوط به زندانیان، مأموران وزارت اطلاعات و سازمان اطلاعات سپاه و مأموران نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. همچنین سایر نیروهای مسلح در مواردی که به موجب قانون تمام یا برخی از وظایف ضابطان به آنان محول شود، ضابط محسوب می‌شوند.